

Verrukkelijk studieboek

“Als men de mensen het onmetelijk grote ontnemt, kunnen ze niet meer leven”, citeert de auteur Dostojevski.

Tekst: Lisette Thoof

De grote vergissing in het materialistische denken is dat men veronderstelt dat de mens voortdurend alleen op zijn eigen nut en voordeel uit is en dat hij tevreden zal zijn wanneer hij zijn eigen belangen veilig heeft gesteld. Dat is de centrale stelling van Dostojevski, volgens filosoof Jeroen Vanheste. “De gehele wet van het menselijk bestaan ligt uitsluitend hierin opgesloten, dat de mens altijd moet kunnen buigen voor iets geweldig groots,” zegt een van Dostojevski’s personages. “Als men de mensen het onmetelijk grote ontnemt, kunnen ze niet meer leven en zullen ze in wanhoop sterven.” In een buitengewoon heldere verhandeling voert Vanheste, docent filosofie aan de Open Universiteit, de lezer langs grote namen: Cervantes, Tolstoj, Dostojevski, Thomas Mann, Proust, T.S. Eliot en de minder bekende, visionaire schrijver Hermann Broch. Het boek is gebaseerd op zijn colleges en doet ook enigszins

Jeroen Vanheste
De wijsheid van de roman.

Literaire antwoorden op filosofische vragen

Damon, 225 blz., € 24,90

aan als een studieboek, maar wat een verrukkelijk studieboek! Als alle universitair docenten eens zo boeiend lesgeven...! Zoals hij bij het beroemde gedicht *The Waste Land* verzucht: “Welke lezer raakt niet direct al bij de openingsregels geïntimideerd?” Je krijgt zowaar een glimp van begrip. Het zijn allen humanistische denkers: ze tonen ons de mens als een wezen dat vrij is om het leven vorm en inhoud te geven. Toen de (neopositivistische) filosofie zich steeds minder ging bezighouden met ethiek en metafysica, terwijl de wetenschap zichzelf steeds meer ‘waardenvrij’ ging opstellen, nam de literatuur

het over. De grote vragen als ‘wat is een mens?’ en ‘hoe moet je leven?’ die centraal stonden in de klassieke filosofie, vinden we behandeld in romans. De conclusie is dat de mens een ‘diep en noodlottig geheim’ bevat: hij is de enige in de natuur die kan doen alsof. Hij kan zich een illusie scheppen en doen alsof het een waarheid is. “Als er wijsheid is in de roman,” schrijft Vanheste, “zit deze in het beeld van de mens dat zij ons voorhoudt: schrijvers uit alle tijden tonen ons een mens die vrij is om in zijn verbeelding een eigen wereld te scheppen en te leven alsof dat de enige wereld is die er toe doet.” ●

Roel Bosch

Er zijn.

Meinema,

144 blz., € 15,-

Keltische spiritualiteit te breed begrip?

Keltisch-christelijk geloven is de ondertitel van dit boek van de Zeister predikant Roel Bosch. Hij vertaalde veel Keltische teksten en is actief bij de Ionagroep Nederland. Zijn boek verhaalt over de reis van de Keltische monniken die het christelijk geloof naar Nederland brachten, om te zien of hun spiritualiteit kan herleven. Ook de Schotse Iona-gemeenschap wordt beschreven, met het praktische advies voor bidden in het openbaar, in een restau-

rant bijvoorbeeld: bidden voor het eten kan ook met open ogen, volgens de Britse traditie van *Say Grace*. Tegelijk stelt dit boek ook kritische vragen: is die ‘Keltische spiritualiteit’ niet een te breed begrip dat op allerlei verschijnselen wordt geplakt die we allang in huis hebben? Uiteindelijk blijft voor de auteur de Keltisch-christelijke spiritualiteit toch overeind, als een belangrijke stroming in het christelijk rivierenland. (CV)

Andreas Kinningg & Frank Ankersmit

Tocqueville, profeet van de moderne democratie

De 19-eeuwse filosoof heeft veel van de huidige maatschappelijke problemen voorzien. Hij levert intellectueel gereedschap voor vandaag. Eerste volledige Tocqueville-bundel in het Nederlands. *Lemniscaat, 347 blz., € 29,50*

Chiara de Capoa & Stefano Zuffi

De Bijbel van de kunst. Het Oude en Nieuwe Testament in de Westerse schilderkunst

Terwijl hij opstijgt naar boven zweven er cherubijntjes aan zijn voeten, zo schilderde Rembrandt de hemelvaart van Jezus. Het boek laat zien hoe alom bekende verhalen steeds weer op een andere manier in de kunst worden geïnterpreteerd. *De Bezige Bij, 506 blz., € 34,90*

Paul van Geest

Geld, God en geluk. Augustinus in miniaturen

Hoogleraar kerkgeschiedenis over het denke van kerkvader Augustinus, voor wie de wereld weliswaar maakbaar is, maar in het besef dat alles vooral een geschenk is. *Parthenon, 167 blz., € 14,90*

Ike Kamphof

Iedereen voyeur

De groei van het narcisme gaat gepaard met een toenemende behoefte aan surveillance: het wakende oog van de bewakingscamera. De Maas-trichtse filosoof wantrouwt de eenzijdige gerichtheid van de ethiek op de blik. Foto's van hongerende kinderen of van lijdende dieren zijn een vorm van visuele chantage. *Klement/Pelckmans, 222 blz.; € 19,95*

'Dit boek geeft me een enorm vrijheidsgevoel'

"Dit boek geldt als misschien wel zijn beste, naast *Lolita*, een heel bijzonder werk dat ik al meer dan veertig jaar ken en nu weer herlees. Opmerkelijk genoeg heeft het niets aan kracht ingeboet", zegt schrijver en theaterregisseur Martin Michael Driessen (58).

Vladimir Nabokov
Bleek vuur
De Bezige Bij,
389 blz., € 24,90

Driessen: "Nabokov verpletterde me."

Als scholier maakte Nabokov een verpletterende indruk op me. Dat literatuur zo mooi kon zijn! Dit boek begint met een gedicht van 999 regels en de rest is een commentaar daarop. De uitlegger blijkt een volkomen waanzinnige, narcistische psychopaat te zijn die waarschijnlijk de dichter om het leven heeft gebracht. Krankzinnig dus. Dat heet in de literatuurwetenschap metafictie omdat het een tekst is die naar zichzelf verwijst; het is een gesloten universum. Eén groot verzinsel. Het gevoel van vrijheid dat ik daardoor kreeg, was enorm. Zo vrij kon je dus omspringen met literatuur. Dat vind ik nog steeds geweldig. Nabokov herinnert me aan de onbeperkte vrijheid van de geest. Dat blijft altijd van even groot belang. Stilistisch is hij onovertroffen, zo hartverblindend mooi als hij schrijft. Een keerzijde is wel dat hij een behoorlijk immorele schrijver is, liefdeloos. Zijn stijl is zo geperfectioneerd dat je niets bespeurt van gevoel voor zijn personages. Dat schrikt af en boeit me tegelijk. Het boek bewees voor mij als 16-jarige dat er een leven is na je ouders, dat er werelden te ontdekken waren en dat alles heel anders moest. Nu herinnert het me eraan wat waarachtig literair meesterschap van zo'n intellectueel formaat vermag. (CV)

Tegengestelde drijfveren

De moderne mens worstelt met de spanning tussen verstand en gevoel; de moderniteit met de spanning tussen eigenheid en globalisering

Negen filosofen en schrijver Arnon Grunberg over het thema van de laatste Dag van de Filosofie: Twee Zielen. De bijdragen in deze bundel zijn een afgeleide van de lezingen en gesprekken tijdens deze dag.

De spanning wordt op drie manieren benaderd. Zo is er de tegenstelling tussen lichaam en geest. Bestaat de ziel? En zo ja, wat is dat dan? Of is het een illusie dat we beschikken over een geest, een bewustzijn, een vrije wil? Een tweede onderscheid is tussen Verlichting en Romantiek. De Verlichting gaf het verstand

een dominante positie ten opzichte van het gevoel. De Romantiek zocht houvast in het verleden, in de religie en in het nationalisme. En dan is er nog het onderscheid tussen het kosmopolitisch universalisme van de Verlichting en de romantische nadruk op het eigene van de cultuur. Boeiend.(CV)

Ger Groot, Theo de Wit e.a.

Twee zielen in één borst.

Filosofie op spanning

Valkhof Pers, 166 blz.,

€ 15,-

